

הגירוש

1. בישימון

לדין אף פעם לא היה כסף. וגם כשהיה לא ידע להחזיק בו. כזה מין בחור הוא היה. כשהגיע לגיל עשרים וקצת, גיל שבו נהוג לעזוב את בית ההורים, הוא נשאר. שכירת דירה או חדר כמעט ולא עלתה בדעתו, אף שידידים ומכרים סביבו עשו זאת. הוא עצמו לא ראה בכך בעיה, מצב הדורש תיקון; די נהיר היה לו, שהאמצעי המקובל להשגת כסף – עבודה – לא נועד לו. ברור אף יותר היה לו מהו ייעודו. איזושהי גדולה, כן, אבל גם גדולה קטנה למדי, אלמונית וחסרת הרואיות תספיק – זו של החיים הטובים על שלל תפנוקיהם, או לפחות חלק מהם, כאילו היה בעל אמצעים. עוד בגיל צעיר למדי צמחה בו הידיעה הצלולה שגם לו מגיע. ועם זאת ידע שלא עבודה קשה היא שתקרב אותו ליעדו, אלא משהו אחר: קסמי אישיותו, בסיועה של יד הגורל. לכן חסרה שאיפה זו לחיים הטובים כל מימד מעשי. זה הגיבור שלנו. אחד שלא נמצא מה שמכונה כוח מניע מאחוריו. סביר אמנם שיש בעולמנו, אולי אפילו בסביבה הקרובה, טיפוסים דומים למדי, אבל הדבר לא הפחית כלל מייחודו. ודאי לא בעיניו שלו.

הכל היה קל יותר בהתחלה, מזמן, כשדין היה בטלן חניני למדי בתחילת שנות העשרים, והוריו היו בני כחמישים, בעל נגרייה קטנה ובעלת חנות לאבזרי נשים, זוג רמת-גני ישר דרך. והכל הלך ונעכר ככל שעברו עוד ועוד שנים והבחור נשאר כשהיה, אלא שכעת הוא אדם בוגר על פי כל קנה מידה. הוריו הבינו בעל כורחם: כשם שבגיל עשרים לא היתה לו כל כוונה לפרנס את עצמו, כך גם הלאה – וביתר נחישות. במהלך שנותיו כבוגר הוא פיתח אמנם כישרון מסוים בהוצאת כסף, ואילו יכולתו להרוויח אותו מעולם לא התפתחה. מבחינה זו, אפשר להגיד, הוא נשאר עדיין ילד שאיש

אינו מצפה ממנו לפעול לפרנסתו. נדמה שגם לדין עצמו אפשר להגיד זאת, והוא לא יראה בכך עלבון.

חשוב לפרט בעניין מראהו של הבחור: שפתיו מלאות וכך גם גבותיו, עצמות הלחיים רחבות והסנטר ברור, עם גומה קטנה במרכזו, כלומר פניו של אציל רמת גני. על אף בטלנותו ותיאבונו הבריא, נשמר כל השנים חטוב ורענן. ולא פחות חשוב, שיערו נותר בגיל ארבעים וקצת שופע ובאותו צבע דבש כשהיה שני עשורים לפני כן. את העיניים המצועפות בגוון ירוק חצוף ירש בלי ספק ישירות מאמו (חדי העין יכלו להבחין איך הופך הירוק הבהיר לכהה בכל פעם שהמלה 'עבודה' הוזכרה בקרבתו). אפשר לומר שפניו היו גרסה גברית של פניה. את שם הכינוי דין העניקה לו היא, בילדותו, שכן כבר אז ראתה את הדמיון בין פניו לבין אלה של הכוכב המת ג'יימס דין. כשמצב רוחה היה שפיר – ולא פעם, לפחות בימים עברו, זה היה המצב – היתה אמו פונה אליו בתואר 'הרוזן', 'הברון', ולפעמים 'הוויקונט'. מכאן ניתן להסיק שקראה במהלך חייה אי אילו רומנים ישנים. ברור אם כך שלא קל היה לה, דובשנית עגולת קלסתר שניצוץ רומנטי דוקר אי שם בעמקי נשמתה המפורכסת, לעשות את הדרוש – לגדוע את הקיום הטפילי ולהשליכו החוצה. גם אביו לא היה אדם נחוש. אם הצליח מדי פעם להגיע לידי החלטה בעניין כלשהו היה זה מתוך אילוץ שמעבר לנסבל. וכך גם בעניינו של דין. כשנפלטו מפיו משפטים כמו "בסוף אני אתפוס אותו בצוואר ואזרוק אותו מכאן. אני מסוגל לעשות את זה!", היה זה במלמול שקט שנועד לאוזני אשתו בלבד. הוא לא היה מסוגל לעשות זאת, עדיין לא.

בחלוף השנים עלתה והתקבעה באביו ההתקוממות והמלמול הלך וגבר. "הילד צריך לעוף וזהו", אמר, אבל עדיין רק לאשתו, "אי אפשר להמשיך ככה!" ובינו לבין עצמו אף חשב: מוטב היה אילו זרקתי אותו כבר כשהיה בן עשרים, כי אז לא היתה לו ברירה אלא "להחזיק את עצמו". אי אפשר להמשיך כך.

ובאמת, אי אפשר היה להמשיך. שגרת יומו של דין היתה להוריו יותר ויותר בלתי נסבלת. השכמה בין אחת-עשרה לשתיים-עשרה, ארוחת בוקר שטרח עליה בדקדקנות מתפנקת במטבח שלהם – חביתה שטוגנה בשמן זית ושום בדיוק במידה הראויה – שלאחריה פרש לחדרו והדליק את הטלוויזיה. כמעט תמיד מצא משהו לצפות בו, ואם לא, נטל מהסלון אחד

ממוספי ידיעות או מעריב ועילעל בהם ברפיון סלקטיבי. צילומי הדוגמניות וכוכבות הקולנוע והטלוויזיה ריתקו אותו כששם שכתבות על ענייני היום שיעממו אותו, למעט אלה שתיארו את חייהם של מיליונרים. זאת, לא בגלל שהיה לגמרי אדיש לענייני היום, אלא שחש כי לאור תבונתו הרבה אין דבר שיכולים העיתונאים לחדש לו (הרי תמיד תצדק הנחת היסוד שלו בענייני הצמרת: כל אחד שם דואג לתחת שלו. וכשיודעים שזהו המצב, אין עוד טעם ולא חובה לעקוב אחר כל פרט והתרחשות בזירה הפוליטית והמדינית ובכלל). לרוב סגר את דלת חדרו, למען הפרטיות, ולעתים אף נעל אותה. הוריו חשדו, לפעמים בצדק, כי הוא עושה שם דברים אסורים. יש לציין כי כשסגר את הדלת בעבר, כשהיה בשנות העשרים שלו – בין אם היה זה כדי לעשן את סמיו הקלים ואם כדי לאונן לו בנחת ובאריכות מול חוברת פורנו – סגר אותה בעדינות ואף בחשש מה. כעת, כאדם בן ארבעים, סגר אותה בחזוקה, כמי שבטוח בזכויותיו ובכך שהן נשללות ממנו.

לא אידילית היתה הסימביוזה הזאת, נכון, ובכל זאת לדין עצמו היתה הנכונות להמשיך כך, עוד ועוד, עד לאופק, על אף תובענותם של הוריו ואי יכולתם להניח לו בדיוק כמו שהוא, חופשי מדאגות.

ואכן, לא היתה להם כוונה להניח לו כפי שהוא, וגם אם היתה כוונה כזאת אופיים לא הניח להם לממשה. להיפך. אי הנחת שלהם הלך ותסס כמו תאים סרטניים, התחמם בהתמדה עם חלוף השנים. וזה בא לידי ביטוי: יותר פרצופים חמוצים, יותר הערות צייקניות וקריאות לסדר ואנחות ייאוש, וחמור יותר – איום שהחל אביו להשמיע בעניין "דמי כיס" המוסכמים לכאורה: הוא יפסיקם לחלוטין, או לפחות יקצץ בהם. הנגרייה, לטענתו, בקשיים.

כתגובת-נגד בלתי נמנעת, גברה גם מררתו של הבן. "חוסר הפרגון" וה"לחץ" שלהם עוררו בו רגשות מרים של מי שנעשה לו עוול. נבצר מבינתו למה הם מסרבים "לקבל" אותו. סירובם העיד, לדעתו הנחרצת והנעלבת, על נחשלותם השמרנית. היא האחראית לכך שזוג מבוגר ומיושן זה אינו שבע נחת מבן שפשוט אוהב את החיים הטובים; כואב להם לדעת שהוא יושב עם ספל הקפה שלו מול הטלוויזיה באחת-עשרה בצהריים; מפריע להם לראותו חוזר שזוף ורעב מבריכת הקאנטרי קלאב בארבע

בצהריים, או נהנה מדי פעם מכוסית שיבאס אחרי ארוחת הערב. פשוט מאוד: צרה עינם בכך שאינו "חלק מהעדר". אבא שלי מקנא בי, פירש באוזני מכרים.

גם כשלקח פעם את דמי הכיס של חצי חודש בסך ארבע מאות שקלים, צירפם למאתיים שלוה מאחיו הצעיר, וקנה לעצמו משקפי שמש יפהפיות פרי יצירתו של מעצב ידוע, גם אז ידע שתגובת הפלצות של הוריו נובעת מקנאה. וכי מי לא יחשוק במשקפיים כה יפים?

שש מאות שקל?! זעקה אמו בארוחת הערב כשסיפר על הרכש החדש. אז למה לא ששת אלפים, אה? הרי הכסף גדל על העצים! נכון?!

כה סתומה היא נראתה לו בסירובה להעריך את העובדה ששש מאות השקלים ששילם על המשקפיים הם עסקה מצוינת, מכיוון שהמחיר המלא בחנות למעלה מאלף – אלא שהוא בפיקחותו השיג אותם "ישר מהסוכן" בחצי מחיר ולשם כך הפעיל עליו את מיטב קסמיו (הוא הרי האמין שמעטים יכולים לעמוד בפניהם). זעמו, שרק חיכה להזדמנות נוחה, הגיח כאשר גילה שהוריו כרגיל "קשים ועקשנים" – כך הטיח בהם – ולא רק שאינם שותפים כלל בשמחתו על החפץ היפה, אלא גם לא יודעים להעריך חיסכון זה שחסך של כמה מאות שקלים. מה לעשות, הם פשוט עיוורים ליופי ולתבונה.

"איזה חוסר פירגון! הרים קול, "תודה רבה!"

פרשת המשקפיים נגמרה בכך שדין, בן כשלושים וחמש בימים ההם, פרש פגוע לחדרו וטרק את הדלת. למחרת היא דעכה. והתעוררה לרגע מקץ כחודש, כשדין שיתף אותם ערב אחד, בחזרם מהעבודה, בלבטיו האסתטיים: הוא כבר לא בטוח שהמשקפיים האלה מוצאים חן בעיניו; משהו קצת גס בקו שלהם... ואולי גם טיפה קטנים מדי. במקרה ראה באיזו חנות זוג באמת יפה שכאילו עוצב במיוחד לתווי הפנים שלו... אמו ניסתה לשכנעו, באיפוק שעלה לה במאמץ לא קטן, שהמשקפיים הנוכחיים נהדרים מעל לכל ספק; אין שום סיבה לקנות אחרים. אביו נאחז ייאוש, נו, סינן, הפעם אל תתקמצן – אל תקנה בשום אופן משקפיים בפחות מאלפיים שקל. הרי אתה נסיך. מה אכפת לך שמישהו עובד בשביל הכסף! מגיע לך הטוב ביותר ולעזאזל עם כולם!

שוב אי הבנה, שוב דין נעלב ומתרגז ונסגר בחדרו.

כל כך אטום הבן-אדם הזה, התלונן אחר-כך בשיחת טלפון עם מכר. ואני דווקא התכוונתי להציע לו שייקח אותם; עליו הם יישבו טוב, יש לו עצמות לחיים פחות בולטות. ותראה מה יצא, השגתי לו משקפיים של דיור בחצי מחיר ובמקום להגיד תודה הוא נכנס לטירוף שלו. זהו, אין צ'אנס שאני נותן לו אותם. האמת, ממילא הוא לא יידע בכלל להעריך משקפיים כאלה. בקיצור, רוצה אותם בארבע מאות?

ובכל זאת, הרי לא בבחור עם לב רע מדובר כאן. כשבוע לאחר מכן ראו שני עובדי הנגרייה של האב, ערבי בן ארבעים ורוסי בגיל דומה, את הבוס מגיע עם משקפי שמש מרשימים, בולטים למדי באיזור התעשייה של בני ברק. כמו המשקפיים, גם מוצרי אופנה אחרים שקנה דין קרה שהועברו לשימוש של אביו. היתה לו חולשה לחולצות. התאוה לחולצה חדשה ויפה היה עשויה לפעמים להקימו מרבצו – גוברת על עצלותו, עיוורת לחסרון הכיס שלו – ולהובילו לחנות בתל אביב. ככל שהמחיר היה גבוה יותר, כך גדלה הנאתו מהחולצה. אלא שנטה, כמו עם המשקפיים ההם, למאוס בהן מקץ זמן לא רב. וכשמאס בחולצה סירב עוד להחזיק אותה בארון הבגדים שלו; אין טעם שתשב שם מיותרת ומרגיזה. אביו אימץ כמה מהן ולבש אותן; בלית ברירה עשה זאת, מכיוון שהעדיף להיראות מגוחך ומגונדר מדי לטעמו שלו, ורק לא להניח לחולצה כמעט חדשה, תקינה ויקרה להיזרק לפח.

לא רק ההווה, גם העתיד הצית מדי פעם את המחלוקת בין הבן להוריו. הם חששו שהעתיד המזומן לו דומה להפליא להווה, ותחזית זו בהכרח נסכה קדרות מעיקה על עתידם שלהם. הרי מבחינות ידועות אין סיבה שהמצב ישתנה, גם לא כשיגיע הילד לגיל חמישים; כמעט אפסה תקוותם שמרצונו ייעקר מדירתם וישחררם סוף סוף מהאחריות הכלכלית לאחזקתו. מדי פעם, בתכיפות גבוהה לדעתו של דין, לא עצרו בעצמם וביטאו באוזניו חשש זה; גם היעדר התקווה זכותו להישמע. אפשר לומר ששיחות אלה דנו בעתידו של דין. וכמעט בכל דיון כזה טען הבן, כי המצב זמני בלבד ואין לשכוח זאת כשבאים לדון בו. כי יש לו תוכניות. ועוד איזה. אמנם עדיין לא לגמרי מגובשות עד פרטי הפרטים, ובכל זאת תוכניות לכל דבר. ואלה הן: הוא יפתח חנות בגדים, או משרד תיווך, או שייכנס כשותף למסעדה של אחד ממכריו. למעשה, אותו מכר, שמכיר ומעריך את כישוריו של דין,

דוחק בו כבר זמן מה שייכנס אתו לשותפות; המסעדה זקוקה לאדם עם מגע זהב כשלו, כזה שיודע להחיות עסק ולמשוך לקוחות. ואפילו ידונו תיכף עם איזה מעצב על הסבת המסעדה לפאב מודרני יפהפה, בלי ספק הפאב הרמת גני הראשון שיעלה על המפה. הוא מעריך שההשקעה הנדרשת לא תעלה על חמישים אלף שקל לכל אחד מהם. גם הקמת משרד לתיווך או חנות בגדים תעלה משהו, נכון, אבל הוא סומך על עצמו שבבוא הזמן יידע לגייס את הסכום הדרוש. בקיצור, את אחד מהדברים האלה הוא יעשה – ובקרוב. וכשיעשה, אין ספק שיראה ברכה במעשיו. ואז סוף-סוף יראו כולם, כל קטני האמונה וחסרי הסבלנות, ובראשם הוריו, למה הוא מסוגל כשהוא באמת רוצה. אלא שככל שחזר ושטח בדיונים אלה את תוכניותיו העסקיות, כך העמיקו תוכניות אלה את קמטי הדאגה שלהם. אביו גנח, כי ודאי היה לו וברור שכל סכום שדין ישקיע בעסק כלשהו פשוט יירד לטמיון, ברור כשמש בצהרי יום; שכן בין תכונותיו של בנו נעדרות התבונה הכלכלית, האחריות והחריצות, נעדרות במין טבעיות חסרת הסבר ומרגיזה. עדיף, ידע האב, שיישב הבן הזה בשקט בבית; זה יהיה יותר זול.

רוב הזמן הוא אכן ישב בשקט בבית. אם בצעירותו הרבה לצאת בערבים וישב אצל חברים ובפאבים, החל בגיל שלושים ומשהו למאוס בכך. וממילא אותם ידידים שבשנות העשרים שלהם היו, כמוהו, חופשיים מכבלים, הפכו עם השנים אנשים עובדים, בעלים ואבות, מסורים יותר או פחות, זמנם כבר לא היה בידם וגם שעת הפרישה לשנת הלילה הוקדמה אצלם בהרבה. כל זה לא מצא חן בעיני דין. מתוך אצילות נפש שדימה שיש בו, נמנע מלגנות אותם בפניהם על שהפכו ל"סתם אנשים", אבל הניח לידידות להתרופף. כאשר לעתים רחוקות בכל זאת קם ויצא לבקר אצל מכר ותיק כלשהו (אם זה התגורר בקרבת מקום וגם היה סיכוי שיימצא חשיש בביתו), אהב לחזור לחדרו, להמשיך ליהנות בחברתו שלו.

חייבים לספר שמדי פעם עלה בו חשד. חשד נורא למדי היה זה, שגרס כי פער קיים בין מה שהוא חושב על עצמו לבין מה שחושבים עליו אחרים. ולא בהבדל קטן מדובר, אלא בפער גדול, אולי עד כדי תהום. כן, ייתכן שקולות שונים בעולם מנסים לומר לו משהו, רומזים שהם אינם משוכנעים

בייחודו המרהיב ולא בכישוריו הרבים ובזכויות הנלוות אליהם, ממש אינם מכירים כלל בכל אלה. שתי עמדות מנוגדות יש כאן, אם כך. שני מתנות יריבים. מישהו כאן צודק וזה שמנגד – טועה. אי אפשר שכולם צודקים. אם הם צודקים, הוא טועה, חי כל כולו בטעות: הוא לא חכם, לא בן-שיחה מרתק, לא מקסים-בחורות, נטול כל כשרון או מעוף עסקי – ובעצם לא יותר מסתם פרזיט מפונק, חסר כל תועלת ומהלכים בעולם.

כתגובת-נגד בריאה לחשד עכור זה, תהה באכזבה מרה על טבעם של אי אילו אנשים, שנפשם קטנה מכדי שיידעו את אי חשיבותו של ההבדל בין מה שקורה לבין מה שיכול לקרות; בין פוטנציאל לבין מימושו. אנשים עלובים אלה מסרבים להתפעל מהישגי העתיד שיש בכוחו להשיג כאשר יחליט שהגיע הזמן; השקפתם גסה: רק מה שקיים ועומד כעובדה מוגמרת גלוי לעיניהם וזוכה להערכתם.

וכששטף את פניו במים חמים בכיור האמבט (הוא האמין שמעשה זה יש בכוחו לשפר מצב רוח ולמגר חשדות מיותרים), ותוך כך בחן אותם היטב במראה, ידע לפחות דבר אחד בוודאות: ביופיו אי אפשר להטיל ספק. ויופי – במקרה שלו מכל מקום – אינו אלא רמז לסגולות נוספות. תוך כך חלפה הקדרות שעיננה את קלסרתו והיתה לחיוך מרומז ורב חן שנבחן בשביעות רצון מזוויות שונות.

חשד חסר-תכלית זה לא התעורר מאליו; כמעט תמיד צץ בסמוך למחלוקת או ויכוח, בדרך כלל עם הוריו. משהבחין בדפוס של סיבה ותוצאה שמתחולל כאן, הוסיף הדבר משקל לטינתו אליהם. כעת ידע לומר לעצמו שבתלונותיהם העיקשות הם ממש מחבלים באיכות החיים הנפשית שלו.

האשמה זו בחבלה היתה הדרדית. צלצול השעון המעורר שהחלו הוריו לשמוע כשהיה דין באמצע שנות העשרים, הפך בשנות השלושים שלו לאזעקה רמה שהלכה וקדחה עד שהחרישה את אוזניהם. יותר ויותר חשו כאילו מחלה יושבת בביתם. אלא שלא היתה כל הצדקה רפואית לחולי זה. הבחור, ולפחות זאת הם יודעים, לא נפל לאף אחת מהמלכודות המוכרות שיכולות להסיט אדם ממסלול תקין ובתוך כך לזכות אותו בפטור מכמה מסוגי העול הנפוצים. הוא לא היה אלכוהוליסט, לא חלה בשום מחלה כרונית או קשה, אין שום מום בגופו, לא התמכר לסמים, גם לא להימורים, בכלא לא ישב, לא ספג אובדן אישי קשה מנשוא. אף איש מקצוע, נציג

רשות מוסמכת, לא נתן גושפנקא, ובכל זאת נראה שאין להם ברירה אלא להתייחס אל בנם כבעליה של מחלה כלשהי.

אבל הרי אי אפשר שהכל יהיה שחור. כלומר, אפשר שהכל יהיה שחור – אבל מדויק יהיה לציין שפה ושם זרחה פנינה באפילה. היו ערבים של נעימות ורוחב לב. זה קרה פעם-פעמיים בחודש, כשאמו יצאה לבקר איזו בת-דודה גרושה, משאירה את בנה ובעלה לבדם בדירה. בדיוק בערבים אלה אהב אביו להוציא בקבוק וודקה מהשידה בסלון וללגום קצת. אחרי כוסית אחת נהג לקרוא לבנו שיצטרף אליו. מקץ כוסית שהערה הבן לקרבו דבקה בו רגשותו של אביו. כוסית שלישית לגמו יחד. באירועים אלה פרש אביו בקול מפויס, חם ומרעיד אותן תלונות ודאגות שבנסיבות רגילות סינן ומילמל בטון כעוס ומר. דין – וגם קולו שלו הרעיד מעדנות – הבטיח שיהיה בסדר, באמת יהיה בסדר, ולשניהם זה נשמע משכנע למדי. בסופו של דבר פנתה השיחה לעסוק באחיו הצעיר גלעד; שניהם, איש בכורסתו, הסכימו ברוב רגש שאין בחור חמוד וחביב ממנו.

בדרכו הנהנתנית הוא אהב נשים. היו לו מדי פעם חברות. לא תמיד, לא לתקופות ארוכות, אבל היו. כשקשר קשר עם בחורה, החל לעשות את הדרוש להפסקתו מקץ שבועות מעטים. לעתים עשה זאת בדרכי נועם, קרה גם שלא. כשביקרה אצלו מי מהן היה זה רק בלילה, אחרי שהוריו פרשו לישון. בכל זאת, מכיוון שהאמבטיה ובית השימוש היו צמודים לחדר השינה שלהם, שמעו לא פעם את האורחת מתרחצת לפני – לבקשתו של דין, שנזהר בהיגיינת הזולת אף יותר משהקפיד על שלו – ומורידה את המים אחרי. בדרך כלל היו אלה בחורות חסרות ביטחון, שהסכימו בלי דעת להידבק באהבתו-העצמית ואיכשהו שוכנעו בצדקתה, כלומר בנפלאותו של הבחור, בשנינותו וביופיו, כמו גם בזכות שנפלה בחלקן לחסות בצלו של כל השפע הזה. והוא, לא פחות משהתענג על המין אתן – ועל עיסוק זה אכן ידע היטב להתענג (כמעט כשם שהתענג על עיסוקו המיני בינו לבין עצמו) – אהב לשאת את דבריו באוזניהן. לפעמים, כשנחה עליו הרוח, היו דבריו ארוכים מאוד, בליל מחשבות שבמוקדם או במאוחר עסקו בבעליהן, ממששות, בוחנות ומחטטות במאגר תחושותיו ודעותיו. לעתים כלל בנאומו תלונות על אותם צרי האופק ש"לא מבינים" אותו,

למשל הוריו. כמאזין היה קצר-רוח למדי. די שהבחורה סיפרה דבר או שניים על חייה ומיד ידע הג'נטלמן הרמת גני להנהן בחוסר סבלנות ולקטוע אותה בסיכום קצר ובוטח בדבר יסודות אופיה העמוקים ביותר; להסביר לה את עצמה, וכמובן שבעיקר את חולשותיה. זכות זו ניתנה לו, טען, מכיוון שניחן בראייה חודרת להפליא, מכשיר שהתפתח וצמח ישירות מהאינטליגנציה הטבעית הגבוהה במיוחד שחונן בה. חלקן קנו את הלוקש.

גם חברתו הנוכחית. אלא שהיא היתה סיפור אחר. יחסים אלה נמשכו. בעיקשות שלא נעדרה ממנה סבלנות אמהית עלה בידה למתוח את הקשר עוד ועוד, להוציאו ממעגן הזמניות אל ים השגרה. דין היה טיפוס של הרגלים; כשמשהו הפך להרגל, לא ראה עוד צורך דחוף להפסיקו. עם הזמן התגבשה בו איזו אהבה אליה ובסופו של דבר גם חיבה. הוא היה בן ארבעים ושתיים כשהכיר את דורית. והיא – צעירה ממנו בארבע-חמש שנים, בעצמה כבר לא פרגית, עם ילד בן אחת-עשרה מנישואי-עבר שעלו על יותר משרטון אחד עד לגירושים שבקושי מלאו להם שנה כשפגשה את דין. נישואיה הותירו אותה, כך לפחות האמינה, מפוכחת משהיתה לפני כן. מעכשיו אהיה זהירה יותר, אמרה לעצמה, יותר בררנית. אולם, כדרכם של הדברים האלה, זהירותה לא עמדה לה מול קסמיו המחוספסים-נרקיסיים של דין. הם הכירו בדרך שדין נהג לעתים להכיר בחורות: ניגש אליה בצהרי יום כשעמדה בתחנת אוטובוס ברחוב ז'בוטינסקי, מן הסתם ניגש בזכות עורה החלק, גזרתה הצרה, ישבנה הזקוף ומבעה העניו, ופתח את פיו והשמיע אי-אילו מחמאות שאפשר להגדירן כבעלות חן בוטה למדי, וגם מעט מתגרות, והבהיר שישמח "להמשיך לדבר" אתה. מקץ כמה דקות של פלירטוט ושכנוע, שלמעשה לא היה כל כך חיוני, היא נתנה לו את מספר הטלפון שלה והוא התקשר למחרת בערב. המפגש הראשון נערך בבית קפה ביהודה המכבי, לא רחוק מביתה. דין פרש את נוצותיו והיא התרשמה. אחר כך היו קצת מגעים ברכבו כשהסיע אותה לביתה. גופה משך אותו, ולא היה ספק בלבו שהמשיכה הדדית.

היא התאהבה בו חיש קל. אף שבעת מחשבה צלולה, כלומר רוב הזמן, ידעה להבחין שהאביר הזה אינו מוצלח יותר מבעלה לשעבר, שלפחות עבד וכשלא עבד חיפש עבודה. קסמו של דין תפח עוד, כשהסתבר שיחסו אל הילד לבבי ואפילו "הוריי" בדרכו. ייתכן שמצא בו תלמיד. שלוש-ארבע

פעמים בשבוע הוא הגיע לביתם לבלות את אחר הצהריים עם הילד ולהעניק לו מחוכמת החיים שצבר ("כולם אינטרסנטים, אנשים קטנים; המורים שלך סתם טמבלים; שים זין על מה שאומרים עליך"). בסופו של דבר נפשו נקשרה חזק בילד; הוא הקדיש לו יותר תשומת לב משהקדיש לאמו.

היתה בשטח אמא נוספת – של דורית עצמה. והיתה גם דודה, אחותה של האם. דורית ובנה גרו ביחידת דיור צרה שלקראת גירושיה נבנתה בחיפזון בחצר בית אמה, רכבת של שלושה חדרים קטנים שתחילתה כמעט צמודה לבית האם וסופה נוגע בגדר האחורית. הבית עמד באותה שכונה צפון תל-אביבית זמנית ונצחית שצו פינוי ריחף עליה מיום שהוקמה בשנות החמישים על ידי עולים מתימן שאיש לא טרח לשכנם במקום אחר. מצב דברים זה לא הניח לתושביה לבנות לאור יום את התוספות שעם השנים נדרשו להם. ביתה של דורית הוקם בתוך כעשרה לילות של עבודה יעילה ושקטה. השתמשו בלבנים מהסוג הדק ואת הקירות הפנימיים בנו מגבס. הסתפקו ביסודות רדודים שנחפרו ביד.

בכל זאת איפשר הבית לזוג לעשות מעשים זוגיים בחדרה במידה סבירה של פרטיות. בין חדרה לחדרו של הילד הפריד הסלון. סייע גם הרגלו הקבוע של הילד להאזין למוזיקה ולצפות בסרטים במחשב. עיסוקים אלה גוננו על אוזניו מפני קולות שעלו מדי פעם מחדרה של אמו, קולות שילד בן ימינו לא יטעה בהם. כי קרה שהיא השמיעה קולות: לפחות מבחינה אחת דין הצדיק את דימויו העצמי; כאן לא התעצל כלל, פעל עם כל הלב. לעתים נדירות הוא נשאר לישון אצלה – רק אם התעייף מדי ונפל שדוד. לרוב עזב עד סוף הערב, נחפז להגיע לחדרו, לחזור למפעל חייו, לשום-כלום שלו שטיפח בשקידה זה כעשרים שנה.

גם הוריו של דין למדו להוקיר את שלוש-ארבע הפעמים בשבוע שישב אצל דורית עד מאוחר בערב. כפי שאהבה היא את שהותו אתה ועם בנה, כך העריכו הם את העדרו ממחיצתם. לו רק מסיבה זו נתנו את ברכתם לחברות זו, עוד לפני שזכו להכיר את הבחורה. גם היותה גרושה עם ילד וממוצא אחר נסלחו לה. סיפוק מוזר ומדגדג חשו הוריו כשסיפר להם על הילד, שיבח בכובד ראש חם ונרגש את תכונותיו ואת פיקחותו; ניכר שהילד חשוב לו. בתוך כך יצא שסיפר להם גם עליה; וכי למי יוכל לספר

על אהובתו החדשה מלבד לאמו? הורים אחרים ייתכן שהיו כבר מפתחים ציפיות של ממש בנסיבות כאלה. הוריו של דין למדו להיזהר בשאיפות לבם. כשפגשו סוף-סוף את דורית ואת בנה, בביקור בכורה חגיגי למחצה, נהגו שניהם כנופת צופים, מצניעים יפה את חשדנותם כלפי מצבה הכלכלי הלא מרשים והיעדרו הלא מוסבר של אביה. הם מיהרו להבין שהגורל זימן להם שותפה נאמנה למאבקם. למרות הכל, ניסו לקוות, ייתכן שאת יום הולדתו הבא יחגוג הפרויט בקרב משפחתו-שלו בביתו-שלו. בנפשו של אביו לוותה תקווה חדשה זו בגיחוך מר של אי-אמון, תגובת רפלקס מלומדת.

היא נראית בחורה עם ראש על הכתפיים, אמר שלא לאוזניו של דין, היא תברח ברגע שתבין במה מדובר כאן. גם אמו נשמרה שלא להיסחף. ובכל זאת התייצבה בהם האמונה שתיכף, ממש בתוך זמן לא רב, יהיה להם סוף-סוף העוז לגרשו מהבית. כעת, כשלמגורש יש מעין בית שני, דרושים להם רק עוד קצת ייאוש, שחיקה ונחישות, עוד טיפה או שתיים.

בבוא הזמן החלה דורית לרמוז שאין די בכמה פעמים בשבוע, היא רוצה שיגורו יחד. כלומר, שישתכן אצלה בקביעות כשלב ראשון, עד שיעברו יחד לדירה שכורה משלהם. ואם לשם כך עליו להתגייס ולצאת לעבודה, ריפרפה בעדינות, אולי הקורבן אינו נורא כל כך. לפחות שיחשוב על זה. זה כל מה שהיא מציעה. שיחשוב על זה. כי לדעתה כך יהיה נכון יותר וטוב יותר.

שידולים מרומזים בכיוון זה הפכו לחלק קבוע מנוף השיחות שלהם. עם זאת יש לציין, כי ריסנה את עצמה והעלתה את הנושא לא יותר מפעם-פעמיים בשבוע, שכן חששה ללחוץ עליו יתר על המידה, שמא תושג תוצאה הפוכה. כך עלה בידו להדוף אותה בטיעונים שונים מבלי לאבד את סבלנותו. הנחה מוסכמת ביניהם היתה שגם אם היא בעלת המאה, ברור מי בעל הדעה. אם הוא קובע שמגורים יחד, בעיקר בדירה שכורה, יחבלו באיכות הקשר, לא היא תתווכח אתו. אף שלא התווכחה אתו, די היה בהעלאת הרעיון כדי להעכיר את רוחו.

עמדתו זו קיבלה חיזוק משפטי. באחד מביקוריו בבריכה, בשוכבו על כיסא הנוח, החל סתם כך לדבר עם בחור שהשתזף על מגבת לידו. הסתבר

שהבחור עורך דין. הוא נראה מתעניין ומיק סיפר לו באריכות ובגילוי לב על מגוריו בבית הוריו ועל אי רצונו לגור עם בת זוגו. העורך דין לא רק שהבין ללבו, או כך לפחות זה נשמע, אלא שגם עודדו להמשיך ולהישאר בבית הוריו, וחקר מה גילם ומה מצבם הבריאותי. הבחור הכניס לדין רעיון לראש: את שנות מגוריו הרבות אצל הוריו עליו לראות כהשקעה. כלומר, השקעה בדירה. מכיוון שכבר השקיע בה יותר מעשרים שנה אין טעם להפסיק כעת; עליו להתמיד, משום שבעוד עשר, לכל היותר חמש-עשרה שנה, כשהוריו יעברו לעולם הבא או לבית אבות – הנכס יהיה שלו כחוק. בתנאי שהתמיד וישב בו כל השנים. דין אמנם לא נהג לחשוב לטווחי זמן רחוקים כל כך, כפי שמעולם לא הגה באפשרות שהוריו ימותו, אך מצא כאן חיזוק לסירובו לשותף פעולה עם רצונה של דורית.

על אף שהיתה טיפוס מעשי על פי רוב, היא האמינה שתוכל לשנות את דין, להפכו למפרנס. היא עצמה עבדה שבע שעות מדי יום, בוקר עד צהריים, עמדה מאחורי הדלפק בחנות לצרכי כתיבה ומשרד באבן גבירול. מכיוון שהמגורים בחצר בית אמה חסכו לה כספי שכר דירה או משכנתה, משכורתה כמעט הספיקה לצרכיה. את כרטיס האשראי שלה אילפה; לעתים רחוקות ולמען מטרות טובות בלבד הוא ראה אור.

כך עד שהפכה חברתו של דין. היו לו צרכים והוצאות שחרגו בקביעות מדמי הכיס שקיבל מהוריו. על החשיש לבדו הגיע החשבון לארבע מאות שקלים בחודש. וללא כל כוונה נצלנית, ואפילו תוך אי נעימות מסוימת, קרה שנעזר בארנקה הקפוץ של חגית. בכל עת שנטל ממנה שטר או שניים של מאה שקלים לווח הדבר בהבטחה שאננה וכנה שיחזיר את הכסף "תוך יומיים-שלושה". במקום כסף נהג להחזיר במצרכים שלקח מבית הוריו. באותם רגעים של חסד, כשעמד מול המקרר הפתוח שלה ואיחסן בו חלב, קולה, נקניק ותבשיל דגים שזה עתה הוציא מהמקרר בעיר השכנה, ראה עצמו כמין גבר מיתולוגי שחוזר למערה ממסע ציד ארוך ומסוכן עם בשר הטרף מועמס על כתפו, מפרנס נחוש ואמיץ, קרן השפע של המשפחה.

נטל החשיש היה סך הכל הקטן יותר. חלק מלבו של דין היה נתון למכונת הסיטרוואן שלו, שכונתה בפיו "הצרפתייה הקטנה שלי", צירוף מלים שראה במודעת פרסומת לגבינה. המכונתית היתה אמנם "מפנקת", כפי שאהב

לומר, אבל גם ישנה למדי, לא-אמינה ותכופות נזקקה לטיפולים. גם במוסכים שפקד הפעיל הנהג המפונק את קסמי אישיותו, והם עזרו. הוא ידע לאתר את רכי הלב מבין בעלי המוסכים הקטנים, את אלה הניתנים לשכנוע. באחד המוסכים הסכים בעליו לא רק לקבל את שכר התיקון מתישהו בעתיד, באותו "מחר, מקסימום מחרתיים" שאף פעם לא מגיע – אלא גם נתן לדין "הלוואה" קטנה, רק משהו שיספיק לקצת בנוזין למכונית ולסביח וקולה לבעליה. דין ראה בכך הוכחה לחוזקה של אישיותו, ולרגע לא העלה בדעתו שעליו להחזיר לבעל המוסך את כספו. עם התקלה הבאה הלך לפזר את קסמיו במוסך אחר. ככל שהזדקנה המכונית כך תכפו הקלקולים. ועל אף כשרונו הטפילי של דין, שמן הסתם היה פחות יעיל משאהב לחשוב, הוא נאלץ מדי פעם לשלם על תיקונים. כעת גויס לשם כך פנקס הצ'קים של דורית. דין חשב שהדבר מוצדק, מכיוון שהמכונית שימשה לו בעת הצורך להסיע אותה ואת הילד.

מה שהסתבר לדורית כסעיף הוצאות ההולך וגדל היה הקשר המתהדק בין אהובה לבין בנה. מבלי שנתן לכו לכך, האציל עליו דין את חיבת המותגים שלו, את ערגתו לחפצים יקרים ויוקרתיים. הרי בזכות קביעתו ש"רק בסוני רואים באמת כמו שצריך", החל הילד לנדנד לאמו שתחליף את הטלוויזיה שיש להם לסוג המומלץ. היא סירבה בטענה שהמכשיר הנוכחי מספיק טוב; לא עשו אותה באצבע. וכשנסעו לקנות לילד נעליים בחנות בקניון איילון, חיוך כפוי ואומלל למדי עלה על פניה כשדין התייצב בראש המשלחת והורה להביא למדידה את הזוג היקר. הוא מחפש נעל קלסית, הסביר למוכר, לא כמו של כל הילדים, ונראה לו שהדגם החדש של אדידס עונה לדרישה זו. ארבע מאות וארבעים שקל. היא מצדה כיוונה למשהו עד מאה וחמישים; ממילא עוד שנה-שנתיים הן כבר לא יתאימו. את הקניות הבאות, חשבה, תעשה בלעדיו.

אבל בעוברו את גיל שתיים-עשרה החל הילד, כפי שקורה לפעמים בגילים אלה, להביע עניין בנגינה בגיטרה. אולי היה זה יצר מוזיקלי עצמאי ושריר שעלה בו. מורה לנגינה בחן אותו וקבע שאצבעותיו ארוכות דיין. דין נרתם. אהבתו לילד כבר היתה אהבה ממשית למדי, שונה אמנם מזו שחש למכוניתו אבל בפירוש עזה יותר. ובאהבה, כידוע, לא עושים חישובים קטנים. אי לכך ברור היה לו שהילד יקבל את הטוב ביותר. לא, התעקש באוזני דורית, הילד לא ינגן בגיטרה זולה, סתמית, חיקוי חסר שם. אחר

צהריים אחד נכנסו שלושתם למכונית ונסעו ל"היכל הגיטרות", חנות גדולה במרכז העיר. אלא שדווקא הכוונות הטובות שהוזכרו הן שהפכו את הביקור בחנות לדרמה, שדורית ובנה היו מן הסתם מוכנים לוותר עליה.

דין, שלא אחז בכלי נגינה מימיו, הוביל אותם בידענות בשדרת גיטרות ארוכה ומלבבת. תלויות מהקירות באשכולות, היו שם כל סוג ומין של גיטרה, כולן מבהיקות, כולן יפות. אבל העיניים הירוקות לא הולכו שולל ורק תרו בזריזות אחר תגיות המחיר. הילד מצדו נמשך לאחת סגולה, נעצר ונטלה לידיו, עיניו יוקדות תאוה. אמו רכנה אל התגית. שבע מאות שלושים שקל בתשלומים, אמרה התגית, שש מאות תשעים במזומן, והבחורה אמרה, סביר, לא נורא. גיטרה נוספת, שכנה, משכה את הילד והוא נטש את הסגולה ופנה למשש את האחרת. צורתה של זו היתה קצת שונה וגופה ירוק זרחני. ושוב רכנה אמו אל התגית בחשש ושוב הפך החשש להקלה. חמש מאות תשעים במזומן. מחיר נחמד, אמרה לעצמה, ידידותי. היא הבינה שהם נמצאים בחלקה הזול של שדרת הגיטרות ושם רצתה להישאר. אלא שאוזניה קלטו את קולו של דין קודח באוזני המוכר שבדלפק, דוחק, דורש. ואז שמעה אותו פוקד עליהם 'בואו, בואו, עזבו את הצעצוע הזה'. הם צעדו בעקבותיו לקצה השדרה ונעצרו מול קבוצת גיטרות שעמדו כל אחת כלאחר כבוד על כן נפרד משלה. אתה רואה, נדב? הצביע אליהן, אלה גיטרות. ואל חברתו התקרב ואמר בשקט, 'אל תסתכלי על המחיר, תשאירי לי את זה'. מובן שהיא מיד פנתה והביטה בתגיות המחיר. לבה נפל. ארבעה, חמישה וגם שבעה אלפים. והיו אף יקרות יותר, סגורות בארונות זכוכית. לסתו של הילד נשמטה מחמדנות פראית ששטפה אותו. המחיר היקר קרן אור נגוהות נפלא ודין שימש הפריזמה שמיקדה אותו בגיטרות האלה. והשם שחזר בפי המוכר, 'גיבסון', אירגן מיד את כמיהתו החשקנית של הילד, נתן לה יעד ושם ברור – 'גיבסון'. אצבעותיו מיששו את הכלי בזהירות.

הוא מנגן נהדר, קבע דין באוזני המוכר, כאילו פרט זה בפני עצמו אמור להעיר את רצונו הטוב. זה לא אני, זה המורה שלו אומר. זה משהו מיוחד איך שהוא מנגן. הילד, יהירותו התעוררה בעקבות מחמאה פסקנית וריקה זו. הוא רמז במבטו לאמו כי אכן זו בדיוק הגיטרה שהוא רוצה, והיא פערה אליו את עיניה בבעתה ובזעף להבהיר לו שאיבד את שפיותו. דין ביקש מהמוכר לסור אתו הצדה. שם דיבר אליו בשקט חפזוני בליווי תנועות

ידיים חדות; מדי פעם נצמדו הידיים שלו לחזהו, פעם-פעמיים נגעה קלות אחת מהן בכתפו של המוכר. אלא שהשיחה, שעיקרה היה מונולוג של קונה שפשוט מסרב לשלם את המחיר הנקוב, נקלעה די מהר למבוי סתום. שכן דין לא ביקש הנחה קטנה, אלא כיוון הישר לעמק השווה – חצי מחיר. זה מה שהוא מוכן לשלם. ובתשלומים רבים כמוכן. והוא בטוח שגם כך תהיה זו עסקה טובה לכל הצדדים. ואם המוכר יסכים "לבוא לקראתו" הוא ממש יעריך את זה. שוב ושוב הדגיש כמה הוא יעריך את זה. ולא יסתפק בכך, אלא גם יספר לכל מכריו על החנות וימליץ עליה; ולהמלצות שלו, ציין בחשיבות, בהחלט יש מי שמתייחסים ברצינות. ביניהם גם לא מעט מכרים-מוזיקאים. על הבטחה זו לבדה חש דין כי מגיע לו לקבל חינם את הגיטרה.

הוא לא אף-אחד, גם אם למוכר נדמה שכן.

לכן היעדר שיתוף הפעולה של המוכר, שאפילו אם רצה לא יכול היה להיעתר, החל להרגיז אותו. הבחור עטה פני סרבן ונהג כמי שלא מעלה כלל בדעתו לתת סתם כך הנחה של חמישים אחוז. הוא אמר דברים כמו, 'מצטער, כאן זה לא שוק', ופעמיים אמר 'אין מצב'. ודין החמיץ פנים: 'אני רואה שקמת היום על צד שמאל'. כשבדברי המוכר הופיע גם הצירוף, 'אין סיכוי שבעולם', הגיב דין ואמר, 'ככה? קשוח, אה?', והמוכר הכחיש, לא, הוא דווקא לא קשוח, אלא שהדרישה שהוצבה בפניו פשוט אינה סבירה. כאן הגיעה השיחה לסיומה. בדרכו הסוערת החוצה עקר ממקומו את הילד שעמד כמהופנט מול הגיבסון ודירבן את חברתו במלים, 'עזבי אותם, נאצים; יאללה בואי נעוף מכאן'. בעוברים בשדרת הגיטרות שוב נעצר הילד ליד הגיטרה הירוק-זרחן, הזולה, ושלח את ידו. אבל מבע הנבגד המעונה של דין היה כה עז שגרם לילד לגבור על ייצרו. שלושתם עזבו את החנות בזעף, כל אחד מסיבותיו. הוא הסיעם הביתה וחזר לחדרו. אלה היו בלי ספק ימים יפים.

2. ביעד העד

הגיע היום, הגיע הרגע – והתותחים רעמו בדירה הרמת-גנית. להוריו של דין נמאס באופן סופי. זהו זה. קמו ועשו. גירשו. ידוע אמנם שמהורים אפשר לצפות ולצפות; הם לא סתם מישהו שאינו אביך או אמך, אבל אף

מכר או שכן לא מצא סיבה לגנות את הוריו של דין לאחר שזרקו אותו מהבית. היה זה אירוע סתמי למדי ששבר את דבשתם, משהו שקרה לא פעם – קימה מאוחרת – אלא שהפעם זה היה מופרז במיוחד. באותו יום התעורר הבחור לא לפני ארבע אחר הצהריים. כה נהנה והתענג על בילויו, שארכו אצל דורית עד סוף הלילה ונמשכו בחדרו בצפייה בסרט באורך מלא ולגימת טקילה, עד שרק בשמונה בבוקר, כששמע את אביו ואמו יוצאים לעבודה, סגר את התריס ופרש לשנת ישרים. כשהתעורר שמע שהוריו בבית, והדבר עורר בו רגשי אשמה וזעם, עד כדי חשש לכאב ראש. והם שמעו קול קורא מחדרו, אמא! תביאי לי אקמול בבקשה ושימי לי מים לתה. מבקשה זו הסיקו שהבן שתה במשך הלילה, אולי גם נטל סמים כלשהם. אמנם קרה פה ושם בעבר ששמעו מחדרו קריאה כזאת, ממש זהה, אבל עד כה רק בימי שבת, ולא בארבע אחר הצהריים של יום חול. הרי תמונה כזאת – גבר בן ארבעים ושתיים שישן כל שעות האור בחדר ילדותו בדירת הוריו וקם עם עיניים אדומות והבל פה כהיל לעוד יום חסר מעש – תמונה כזאת יכולה לעורר את חמתה של כל נשמה טובה. והוריו, על פי כל קריטריון, היו נשמות טובות.

בערכו של אותו יום צעדו השניים נחושים, אמו ואביו, אל חדרו של מיק ובפיהם הבשורה. בדמיונם הם ערכו לא מעט חזרות, ואביו היה אכן רהוט למדי כשפתח סוף סוף את פיו. שלא כפי שקרה בגירושים ידועים יותר, בפינוי המסוים הזה שנערך בשעת בין-ערביים איש לא השליך אבנים, לא איים ולא זעק לשמים. לשני הצדדים אזל מלאי האיומים והזעקות; נגמר הכוח להתנצחות חסרת תוחלת. וייתכן שאפילו דין עצמו הבין כי הדבר חיוני, אם לא עבורו לפחות להוריו. וייתכן גם שלא הבין זאת כלל. עם זאת אין להאמין שהמהלך, שהתנהל בחדרו של דין, עבר רוגע ודומם. שלושתם עמדו מתוחים, האם לצדו של האב וקצת מאחוריו, דין שעון אל ארון הקיר שלו. היו חילופי דברים שרובם כבר נאמרו, והפעם אותם הדברים נאמרו בשקט, כאילו כל המשתתפים מכבדים את חשיבות המעמד. אביו טען שמצב זה – פרויט בן יותר מארבעים שחי על חשבון הוריו כאילו הוא עדיין ילד – הוא בלתי נסבל עוד, לגמרי בלתי נסבל. הטענה לא היתה חדשה מעיקרה, אבל הנימה היתה שונה הפעם, שונה עד צמרמורת, ברורה במידה כזו שגם דין שמע אותה היטב: לא תלונה השמיעה אביו ולא זעקת לב, אלא החלטה. רזולוציה שאין עליה עוררין. זהו, תחנה אחרונה בהחלט.

כאן נפרדים. אם כדי לפרוח מהקן דרושה לגזול המגודל הזה בעיטה הגונה – בבקשה, הנה היא. דין שמע, עיכל, וניסה לאגף. מה בעצם כל כך מפריע להם שהוא גר כאן, שאל, ולפתע נשמעה השאלה תמימה וכנה כאילו אינה רטורית. זה הפתיע אותם.

תרגיל? אולי.

כפי שתיכנן לקראת השיחה הגורלית, נתן לו אביו ארכה של יומיים לעזוב את הבית. דין, במחוות גאווה פזיזה, הודיע שהוא מותר על הארכה, והתחיל לארוז תיק נסיעות ששלף מהארון.

אמו כמעט ולא יכלה עוד לעצור את דמעותיה. תינוק נטוש לאנחות, זה מה שעלה בעיני דמיונה, תינוק חסר אונים וחמוד שאיש אינו רוצה בו – לא פחות – והתמונה גרמה לה צער בלתי נסבל, ממש כאב לב. לכן פרשה והתבצרה עם מצוקתה בחדר השינה עד שתשמע את דלת הכניסה נטרקת אחריו.

המפנה בא כאשר, כרגיל, לא היה לו כסף לשכור דירה, גם לא חדר במלון. המקום הראשון שעלה בדעתו לנסוע אליו היה מן הסתם ביתה של דורית, כרבע שעת נסיעה משכונת הוריו. בתחילת הערב, כשהילד ספון בחדרו מול המחשב או הטלוויזיה, היא ישבה לפעמים בחצר כדי לשגות בזכרונות מימי נישואיה, חלקם נעימים, היותר מאוחרים – עכורים למדי. בכך עסקה כשדין התקשר אליה מהדרך והודיע לה, קצר ויבש, שהוא נוחת אצלה עוד עשר דקות, נוחת עם חפציו. מיד התנערה מהמלנכוליה וראתה את עצמה כמי שזכתה בפרס. לרגע זהרה בדמיונה תמונה ברורה, שבה קצרה מאוד הדרך ממגורים יחד לנישואים, ובאותו דמיון פרוע חתנה אף מוצא עבודה ונרתם כאדם בוגר ואחראי לכל מה שדורש הירתמות; אולי אפילו יעשו יחד ילד, עוד ילד. למה לא. מה יהיה שמו?

היא קיבלה את הפליט בזרועות פתוחות. אבל גם ביותר משמץ של דאגה. היא ידעה שזה לא יהיה קל.

מעשה ההתיישבות הנמהר בבית חברתו לא היה דרמטי במיוחד עבור דין. הוא לא היה פנוי לחשוב על כך; רגשותיו הגועשים להוריו, אלה שזרקו אותו מהבית בלי שום סיבה טובה, האפילו על כל רגש או מחשבה אחרים. לכן נותר אדיש למדי להדים שעורר באחת צעד חד-צדדי זה שלו: הבלבול

שאחזו בחברתו, אי הנחת הממולמל של אמה ודודתה, ושמחתו הגלויה של הילד יקיר נפשו.

דקות מעטות אחרי שנכנס לביתה הקט, בארשת מלכותית זועפת ונסערת, כבר ישבו שניהם זקופים על שפת מיטתה הנמוכה, מבטו נעוץ עיוור בקיר מולו, מבטו בו, והיא השתדלה לנחמו. זה היה קצת מסובך. פגיעתו אמנם ניכרה במלואה, אבל הוא סירב להכריז עליה ולקבל נחמה. שכן, טען, כבודו לא נפגע; השלכתו מהבית מעידה רק על ייחודו האישי הריגורוזי ונישוא שהוריו קטני הנפש לא יכלו להבין ולא לשאת. הם שראויים לרחמים. לא הוא. כי הוא דווקא ממש שמח לצאת משם סוף סוף. 'איזה כף לי לא להיות אצלם', הודיע בזעם. כה מלא היה ברגשותיו שיכול היה רק לחזור על אמירות כמו, 'לכזה דבר לא ציפיתי אפילו מהם'.

דורית לא ידעה להחליט מהו כיוון התנחומים הנכון: הסכמה מלאה להאשמות ודברי הבלע של הבן על הוריו – או אולי מוטב דווקא להביע הבנה, חלקית כמובן, ללבם של המגרשים, הבנה שאינה מכחישה את רשעותם ובכל זאת יכולה לעשות לאיזון והרגעת הרוחות. היא ניסתה לשלב בין שתי הגישות. הביעה את מחאתה על החד-צדדיות של הגירוש, ובמשפט ההמשך ציינה, אמנם בעדינות מירבית, שהם סך הכל בני אדם, גם להם בטח קשה עם כל המצב הזה.

'אז את חושבת שהם סובלים עכשיו?' שאל דין.

'אני בטוחה'.

'יופי', אמר ללא שמחה.

כבר למחרת שיקם דין את שגרתו, החזיר את קווי היסוד למסילתם. מכיוון שהבית עמד לרשותו עד שלוש בצהריים, מועד חזרתם של חגית מהחנות ושל הילד מבית הספר, הוא תפס את מקומו על ספה דו-מושבית מול הטלוויזיה בסלון שהיה קטן אף מחדרו בבית הוריו והחל להסתגל. הביט בקירות הנמוכים והקרובים כאילו רואה אותם לראשונה, מבחין סוף סוף כמה צר המקום. גם הטלוויזיה היתה קטנה מזו שהיה רגיל אליה. ועם כל זאת... די נוח כאן, לפחות כשהוא כך לבדו, בלי להצטופף עם אף אחד. בסופו של דבר, חדר הוא חדר.

הילד, כשחזר מבית הספר ושמח לראות את דין יושב בשמש בחצר האחורית, הבחין בסערה בפניו. דין, שלא מצא לכבודו לשתף את הילד

בתסיסתו העוינת, התאמץ לגבור עליה ונהג כתמול-ששום, שאל והתעניין והתבדח. אבל הילד, בתבונה שהוא עצמו עוד לא עמד עליה, הניח לו ופרש לחדרו – נמנע מלדרוש תשומת לב, מניח לדייר החדש להשתלב בשקט למצבו. את האמא והדודה ראה רק פה ושם. הן מיעטו לצאת לחצר האחורית. תריס החלון הפונה לחצר היה מוגף גם במשך היום. כך הן אהבו לראות טלוויזיה ולדבר, בחושך. יחסיו אתן היו קורקטים. אמנם לא בחור חרוץ, הן התרשמו, אבל כנראה שגם לא מנוול. האם היתה מסויגת משום שקיוותה למשהו יותר מוצלח לבתה. וכעת כשהתיישב שם היתה דרוכה לקלוט את כוונותיו, גם אם חשדה שלו עצמו הן אינן ידועות כלל.

אכן, הן לא היו ידועות לו. אותה תכונת אופי מופלאה שאיפשרה לו להימנע מכל חשיבה רצינית, עניינית או חלילה מעשית על עתידו, שיחררה אותו גם מהיכולת להיות מוטרד מכך, לפחות לא ליותר משעה קלה. די היה לו בהנחה שהוא רצוי, ולו מבחינת חצי מדירי המתחם. בינתיים הוא כאן.

יום אחד הזדקרה לפניו הזדמנות להביא תועלת. אמה של דורית החליטה להקים פרגולה מעל היציאה לחצר הקדמית. פרגולה רצינית שהעמודים שלה נתמכים ביסודות. לשם כך צריך היה לחפור שלושה בורות באדמה שהיתה מיובשת והדוקה. ומכיוון שאי אפשר להכניס שום דחפור, הבורות ייחפרו ביד, ובדיסקרטיות, שלא לעורר את השכנים. דין התנדב, או גויס, ומכל מקום עבד כפוף עם את חפירה וברא יש מאין שלושה בורות בעומק של כשבעים סנטימטרים, אף יותר מהדרוש. זו היתה עבודה קשה והוא עבד כמו גבר. רק הפסקות קצרות נטל לעצמו להסדרת הנשימה, ניגוב הזיעה ולגימת מים.

העבודה שהשקיע נתנה תמורה מלאה. לא רק עיסוי הגב שקיבל מבת זוגו ושבמהלכו נרדם וישן שינה מתוקה במיוחד, לא רק החיוך הרפה והנדיר שקיבל מאמה – אלא שלמחרת קם נמרץ בנפשו, התעורר עם חזון חדש, שריריו פועמים בחיות.

היום, כך הודיע לדורית כשחזרה בצהריים, הוא ימצא עבודה. יחפש וימצא. בקלות.

אמנם בלי התלהבות רבה, אבל בתכליתיות חגיגית של קבלת-דין פתח דין את מדור מודעות הדרושים בעיתון (לא, עם מחשבים הוא לא התעסק).

בתוך רבע שעה כבר אירגן לעצמו ראיון עבודה במשרד תיווך רמת-גני.
הפגישה נקבעה לו למחרת באחת בצהריים.

כשקם בבוקר עוד נשמר אצלו הלך הרוח המיוחד, כלומר נכונותו להתחיל לעבוד. בבוא הרגע לצאת לדרך נפרד ללא כל תחושת נגזל ונאנס ממסכת עיסוקי הבוקר – הערטילאיים והכלומיים והממכרים, ובלב רחב נכנס למכוניתו. כנראה שגם היה מגיע בזמן, או באיחור קטנטן, לולא נפרץ חור במערכת המים הסבוכה של הצרפתייה מקץ חמש דקות של נסיעה. שריקתה הנחשית של הדליפה נשמעה, מד החום עלה. דין נאלץ לעצור בצד. אבל לא היה חסר אונים, עדיין נישא על גל האופק החדש, שליו בכל ישותו מעצם כוונתו הלא שגרתית לשאת בעול, להתעלות. והתקלה לא היתה חדשה. היא כבר קרתה. צריך רק לחכות עד שתצטנן קצת המערכת ואז לסתום את החור במסטיק ולמלא מים איפה שצריך. הנסיעה נמשכה במתיחות, עינו האחת נתונה כולה למד החום, אוזנו דרוכה להתפרצות קיטור נוספת. דקות ספורות עברו ושוב נאלץ לעצור ולחכות. היעד כבר היה במרחק הליכה, אבל הוא החליט להגיע ברכבו. זה נראה לו מכובד יותר. עשר דקות נוספות עברו עד שיכול היה לחזור על הטיפול. בסופו של דבר חנה בקרבת המשרד, גאה על שגבר על הקשיים ועמד בקביעה שקבע.

המשרד שכן בחדר בקומת פרטר בפינת אחד הרחובות שיוצאים מביאליק. משרד ישן, לא מרשים משום בחינה. בעל המקום ישב בכורסתו מאחורי מכתבה עמוסה למדי. ראיון העבודה התחיל מיד. נושאו הראשון היה האיחור. האיש הביט הפגנתית בשעונו והרים גבות. עשרים וחמש דקות איחור. זאת עובדה שאי אפשר להתווכח אתה, אמר. השאלה מה זה אומר עליך. דין גולל את ההתרחסות שפקדה אותו בדרך. בעל המשרד הקשיב בסבלנות. ואז טען שאין כל חשיבות לכך שצינור המים שלו נפרץ, או לעובדה שהמסטיק לא החזיק מעמד הפעם. רק עובדה אחת חשובה כאן, התעקש בדרך של סמכות ונועם – האיחור. העובדות האחרות מתגמדות לידו. מבחן החיים, אמר האיש, הוא בתוצאה ורק בה. המלים האלה פגעו בדין; הרי הן ממש סתרו את מהותו. הוא ראה כאן חד-צדדיות. לסיבות, אמר, יש משקל לא פחות משל התוצאה; כוונתו הרצינית להגיע בזמן ראויה להתחשבות; לדעתו מגיעה לו הנחה בנסיבות שהיו. המראיין חלק עליו.

מה יקרה אם תקבע פגישה עם לקוח בנכס ותאחר? אתה חושב שאכפת לו שיש לך חור ברדיאטור, או שטעית בדרך, או שלא התעוררת בזמן? אני חושב שלא. אני חושב שהוא לא יחכה שהאדון דין יתפנה אליו, אלא יעזוב ויילך לסוכנות אחרת. ובצדק. זה מה שאני הייתי עושה אם הייתי במקומו. כי מה לעשות, אנחנו לא היחידים בשטח, נכון?

האיש דיבר בנימה פטרונית ומאופקת כשל פסיכולוג, ואולי באופן מחושב השתמש במלה 'אנחנו'.

שיילך למישהו אחר, אמר דין, לא צריך אותו. אני אביא לכאן לקוחות על רמה, לא אנשים קטנים ולחוצים שעושים סיפור מאיחור קטן.

באמת? שאל האיש, ומאיפה תביא את הלקוחות האלה?

- אתה עוד לא מכיר אותי. אני מכיר אנשים. אני טוב עם אנשים.

- אולי. אני עוד לא יודע במה אתה טוב. בינתיים למדתי שאתה לא טוב בלהגיע בזמן. כי תראה, אם קבעת עם לקוח נניח בשתיים-עשרה להיפגש בנכס, אתה צריך להתייצב שם כבר ברבע לשתיים-עשרה. ואם אתה שואל למה, הנה התשובה שלי: כי ככה יש לך זמן לאוורר, לפתוח חלונות, להדליק אור, לסדר קצת. יש לך זמן לתפוס את הראש של הנכס, ללמוד את היתרונות שלו, בוא נומר, כן? זה תנאי בסיסי. והאמת שאני לא בטוח שתוכל לעמוד בזה.

עיניו של דין הצטמצמו באיום. האיש הזה נוזף בו עוד לפני שהתחיל לעבוד אצלו. רמז לעלבון הכהה את צמד הירוקות שלו. אבל מיד אמר לעצמו שיש לנקוט סלחנות מכיוון שבן-שיחו אכן לא מכיר אותו עדיין, כפי שבעצמו הודה, ולכן אינו מודע לסגולותיו ולכישוריו, ובקול אמר: אם אני רוצה, אין דבר שאני לא יכול לעשות.

זה מה שרציתי לשמוע! חייך בעל המשרד. כנראה לא ידע כמה משמעותי ה'אם' שעמד בתחילת הצהרתו של מיק, ולכן הבין אותה במהופך.

כמי שנע כל חייו במרחב אחד דין הכיר היטב את רחובותיה של רמת-גן. בעבודתו החדשה זה היה יתרון. אפשר להאריך ולתאר לפרטיהם את ימיו כמתווך; את שיחות הטלפון עם לקוחות, שבהן ידע – בלי כל חנופה, אלא דווקא עם שמץ גסות חנינית וקוצר רוח – לשכנע אותם שכדאי לבוא לראות כי יש כבר אחרים שהביעו עניין בדירה; את מפגשיו עם בעלי דירות שהתנהלו בעליצות אופטימית כשהיה במצב רוח מרומם; איך בהציגו דירה

ללקוחות השכיל למכור להם תמונה של הנאה ביתית מובטחת (במידה מסוימת ולצרכים מסוימים הוא אכן 'ידע' לפענח מאווייהם של אנשים) וכדי לגרותם השתמש באהבתו שלו לחיים הנוחים. חששו של בעל הבית התבדה במידה רבה. דין הפגין שליטה עצמית: התייצב במשרד באיחורים קלים בלבד, ולפגישות עם לקוחות בדירות, שהיו ברובן בצהריים המאוחרים, יצא אפילו קצת לפני הזמן, זאת מכיוון ששייבה ממושכת במשרד שיעממה אותו. דורית הרבתה להתקשר אליו לעבודה. כשהיה זה במשרד, בנוכחותו של בעל הבית או לקוח, דין שיווה לקולו גוון של חוסר סבלנות ודרש לקצר. מאזין לא מעודכן היה עלול לחשוב שהם נשואים כבר שנים רבות נישואים מעייפים וחסרי חיבה. כאשר תפסה אותו לברו, דיבורו היה קצת יותר חביב וארכני.

כבר מקץ ימים מעטים הוא התחיל להשמיע לה את תלונותיו. העיקריות שבהן היו אלה: בעל הבית חסר-חיים ואין לו הומור, כל היום הרדיו שלו פתוח על רשת ב' עם תוכניות המלל האימות שקודחות בראשו; מייגעות גם שיחות הטלפון שבהן עליו לחזור שוב ושוב על אותם פרטים של אותן דירות; והעיקר – השכר קטן עד כדי כך שהוא פשוט לא יודע אם זה מצדיק את עבודתו הרבה. אלוהים יודע, היא יודעת, הוא עצמו ודאי יודע שבא עם הרבה רצון טוב, מוכן לעבוד קשה ומשקיע את הנשמה. היא הסכימה אתו. אבל הוא בהחלט מתחיל להתרשם שאין פרופורציה בין העבודה לשכר. לא מיד צרם לו העיוות הזה, הדגיש, שהרי כולו רצון טוב כזכור, אבל בכל זאת, שמונה-תשע שעות בעבודה שנהיית משעממת יותר מיום בשביל שלושת-אלפים ושלוש מאות שקל – זה ממש בזבז זמן, ודאי כשמדובר באדם כמוהו. כישוריו שווים יותר לדעתו. היא שוב הסכימה. כשהזכירה כדי לנחמו שגם שכרה שלה דל, על אף ותק של כמה שנים, הוא היממה בתגובה ורטן, וקילל את מעסיקיהם ואת המעסיקים באשר הם. דורית הבינה שהוא לא יאריך ימים בעבודתו. כשהתפטר במהלך השבוע הרביעי היא חשה – כמו דין עצמו – שהוא זכאי להערכה רבה על הניסיון שעשה. מה לעשות; אין לו את היכולת שהיא ורבים אחרים בורכו בה, היכולת להיות שכיר – לדבוק בעבודה למרות הכל, להתלונן ולהמשיך, להסתגל למצב קבוע זה של עבודה-ותלונה המלופפים ושלוכים זה בזה. לא נוצקה בו עדיין תבנית ההשפלה הנפשית הדרושה כדי להיות שכיר.

לזכותו ייאמר שעזב בלב שלם, בידיעה שעשה את הדבר הנכון. מכיוון שהשכיל לעזוב בזמן הנכון, בטרם החלה השחיקה, השאירה בו החוויה, שהיתה אחרי הכל ראשונית, רישום עמוק למדי אבל לא טראומתי; הוא למד ממנה את שיש ללמוד וכעת נכון היה להרדימה בזכרונו.

ועכשיו, סבר, אחרי שהוכיח את עצמו בכמעט חודש של עבודה, אין לברוא אליו באף דרישה נוספת. אלא שלדעתו זו לא היו שותפים. לא נתנו לו לנוח זמן רב על עלי הדפנה. דורית אמנם היללה את המאמץ שעשה, ועם זאת האמינה שחבל לאבד את התנופה וכבר יש לשנס מותניים ולחזור לחיפוש, בתקווה שימצא עבודה מוצלחת יותר.

מנסיונה ידעה האשה למודת הקרבות להישמר ממתן ביטוי מופרז לציפייה זו. אבל לא הרפתה מהנושא לאורך זמן. שהרי היתה כאן תוכנית-אם לקדם, נורמלית ומופרכת ככל שתהיה. וגם הפעם ניסתה לשלב שני מסרים: האחד, דין הוכיח שהוא יכול ואין זו אשמתו שלא התמיד במשרת התיווך ההיא; השני, עליו לחזור לאוכף בהקדם. ואילו דין העדיף להישאר בכורסה. שכירת דירה, אמר, זה בלגן מיותר שאין לו חשק להיכנס אליו. די נוח כבר היה לו במשכנו הנוכחי. גם האם והדודה לא הפריעו לו יתר על המידה. הוא לא מצא שום טעם להידחק עם דורית והילד באיזו דירת שניים וחצי חדרים פעוטה ברמת גן או בדרום תל אביב – ועוד לשלם על כך. אם יעבדו שניהם, ניסתה לעודדו, יוכלו אולי לשכור דירה יותר מוצלחת. התמריץ לא הועיל. הוא לא רצה באף אחד מהדברים – לא לגור אתם בקביעות מחייבת כל כך, ולא לחזור לאוכף הלא נוח ההוא.

כשסקר שוב את מדור הדרושים, למענה, ומתוך מיאון ובלי כל כוונה למצוא, בלטו בעליבותן המודעות שנועדו לאחד כמוהו, לאדם נטול כל השכלה מקצועית או תואר או ניסיון; בדיוק העבודות שהוא לא רוצה, עבודות בשכר נמוך, קשות או משמימות או גם וגם. הוא לא מוכן להיות מלצר, או איש מכירות, מאבטח, סוקר, מחסנאי, גם לא קופאי, אפילו לא מתדלק. קצת לבטים עלו בו כשראה מודעה שחיפשה מנהל לבאר-מסעדה, אך לשמחתו הודגשה בה דרישה לניסיון בן לפחות שלוש שנים, ולכן לא היה טעם שיפנה אליהם; אין לו ניסיון של שלוש שנים בניהול בארים. דורית ניסתה ללחוץ שבכל זאת יתקשר, שישקר קצת בקשר לנסיונו; זה די מקובל, ויש לו את המכר ההוא בעל המסעדה, ודאי למד ממנו משהו

במשך הזמן על ניהול מסעדה. דין סירב. היא הבינה שיסרב כעת לכל עבודה.

אולי כתגובת נגד, היא החלה בימים שלאחר מכן לעיין במופגן במדור הדירות להשכרה. מדי פעם הקריאה לו מודעה ששבתה את לבה על איזו דירה לא-יקרה באיזור נחמד, עדיין מקווה שדירה משלהם תעורר בו את יצר הקינון, את הרצון לטפח, לצייד, להשקיע בד' אמותיו. הרי את עצמו הוא אוהב לטפח; למה לא את דירתם, זו שישכרו יחד, יישבו בה יחד, ויחד יישאו בעול אחזקתה. אולי, חשבה בעיקשות, כך יאולף החתול הפרסי העצל הזה. פעם אחת פרשה את חזון הדירה שלהם דווקא כשעשתה לו מסאג', עניין שהפך הרגל מאז עבודת החפירה ההיא. אוהו, כמה צרם לו הצירוף הזה! – לקבל מסאג', מצב מצוין ונעים שכמעט הוציא ממנו גרגור של נחת, ובו-זמנית לשמוע שוב על הנושא המעיק, עוכר-התענוג. למעשה, הודתה, דיברתי כבר עם דירה שנשמעת חמודה בנחלת יצחק, אפשר ללכת לראות אותה אם רוצים, אפילו מחר.

בסופו של דבר תחושה מוזרה התעוררה בו, הכרה אסונית משהו. הוא לא מיהר עדיין לקשור אותה לדרישות שדורשים ממנו, ובכל זאת הפך קצת עוין בלי דעת. עוינות זו התגלמה בניתוחים בעניינה שנטה להשמיע לה, שבאחד מהם האיר, למשל, את בחירתה בבעלה לשעבר כתוצאה של חולשת אופי מסוימת שידע היטב לתאר. עוד טען שהיא אינה יודעת "לפנק" אותו, לא מכל הלב, פשוט בגלל שהיא מהאנשים שאוהבים לדאוג ולהיות לחוצים. וגם נזף בה, על שאינה מפרגנת לעצמה מנוי לקאנטרי, לפחות למען הילד. וזאת נקודה נוספת, נקודה חשובה: היא לא משקיעה מספיק בילד, וכוננתו היתה לכסף. למשל, אותה גיטרה יקרה שלא קנתה לו. היא פשוט לא מבינה למה חשוב שתהיה לו גיטרה כזאת, ולא זו הזולה שקנתה לו בסופו של דבר. חשוב שהילד יתרגל לאיכות. כן, הוא הרשה לעצמו.

אין לי כסף, היא הסבירה לו, לגיטרה בארבעת-אלפים שקל, או למנוי בקאנטרי באלף חמש-מאות שקל, פשוט אין. נו באמת, ענה לה בחוסר סבלנות, אם רוצים משיגים! ולא פירט איך. היא ענתה שהוא לא רציני, ונראה כאילו קלטה שזה נכון עוד יותר משיערה לפני כן.

השיא היה כשהרצה לה על אביה שעזב לפני שנים רבות, נושא רגיש למדי. מצד אחד, אף שלא ידע עליו הרבה לא עצר בעצמו מלשרטט דמות לא מחמיאה של גבר חסר אחריות; מצד שני, הביע הבנה רבה להיעלמותו, שכן ידוע שהלחצים המופעלים לעתים על גבר, בעיקר על ידי בני משפחתו, הם כה רבים שרק טבעי שיקום ויסתלק לו לחיות חיי חופש במקום אחר. דבריו על אביה, ובעיקר הבנה אוהדת, זחוחה ודווקאית זו לעזיבתו, לא מצאו חן בעיני דורית. בין אם שם לב לכך או לא, המשיך עוד ואמר אי-אילו דברים לא נעימים על אביה, ועשה זאת בנימה ידענית ויהירה. בסופו של דבר היא ענתה לו, הרימה את קולה. דין נסוג. מכיוון ששניהם היו טיפוסים שסובלים מעימות יותר מאשר נהנים ממנו, לא הפכה השיחה לריב של ממש, אבל הארס ששחרר בה עשה את שלו ותרם לערעור היחסים.

פער הרצונות התחדד. חלומה של דורית – לחתום לצדו על חוזה לשכירת דירה, לעמוד אתו תחת חופה (פעם אחת אפילו אמרה את המלה המפורשת 'להתחתן') – היה לסיוט שלו. יותר ויותר התבהר לו כמה ארוכים השורשים של רצונו הברור כעץ בודד במדבר שלא להיות לעולם במעמדים אלה; לא להתחייב לחוזה משפטי על עסקה של אלפי שקלים שכלל לא ביקש, ולא לדבוק באף אחד בחולי ובעוני ובצפיפות ובכל מצב. מובן שמיאון זה לא נפרש בפניה בגלוי ובמלואו. במקום להודות שהמיאון פטאלי ונעוץ באופיו, התלונן דין על הבינוניות של מוסד הנישואים, שנועד ל'סתם אנשים', ועל חמדנותם של בעלי הדיירות עם חוזי השכירות המקומיים שלהם.

חדרו בדירת ההורים החל להיראות לו מחוז נכסף. שקט, עצמאי. הימים עברו ומועקתו של דין הפכה למחנק. רוצים ממנו משהו, רוצים שירצה משהו ויפעל למענו, מציבים בפניו מטרה; והוא לא רוצה – זה פחות או יותר סיכומו של העניין. שיבה לבית הוריו עלתה בלית ברירה בדעתו, אבל לכך קצת מוקדם; הם עוד לא הביעו שום חרטה על הגירוש, לא פתחו לו פתח לסלוח. הוא מצא עצמו מהרהר בבית אחיו. לא פחות מחמישה חדרים היו בקוטג' הנחמד שבו גרו האח (החמוד), אשתו (היפה) ובתם הקטנה. בינתיים, עד שתורחב המשפחה – ולבני הזוג הזה היתה

כוונה להרחיבה – היו שניים מהחדרים מיותרים למדי. באחד מהם, הוא זכר, יש שטיח ומיטת-ספה נחמדה ובקיר ממול, אם זכרוננו לא מייפה את התמונה, יש נקודת חיבור לכבלים. יותר מזה, אמר לעצמו, הוא לא צריך. עוד לפני שבישר לה על תוכניתו התקשר דין אל אחיו בשעת צהריים, כשהבית ריק מאוזניה של דורית, וגישש אחר האפשרות. האח אמנם הסכים אבל לא התלהב, גם לא הופתע במיוחד. היעדר התלהבותו של האח, חובה לציין, נבע כמעט אך ורק מצרימה או שתיים שהיו בין אשתו לבין דין; פעם-פעמיים כשלגם משהו בביקור אצלם קרה שזרק לה הערות שעדיף היה להימנע מהן. למשל, שלדעתו שדיה נותרו אחרי ההנקה יפים כשהיו לפניה. הוא התכוון להחמיא, ברור. היא נפגעה מגסות הרוח. הוא נפגע מכך שהיא נפגעה. לו חי לבדו, היה גלעד נענה בלב שלם לבקשת האירוח של דין. גרעין גדול וחם של רצון טוב היה בו בכלל, ובעיקר בכל הקשור לאחיו הבכור וה"שונה", כפי שהגדירו כשסינגר עליו בשיחות עם אשתו. דין פירש את הנעימות והיעדר-הדרישות של האח כלפיו כגילוי של ההבנה לה הוא זקוק ושאף אחד אחר לא נותן לו. כן, אישר גלעד, יש את החדר עם הספה והוא חסר שימוש, נכון.

בערב עלו בו לבטים אחרונים והנה הם: בהחלט לא נעים לנטוש אותה כך, הרי גם אם אינה מבינה ללבו כוונותיה טובות; והילד, הקשר העז ביניהם, יש כבר תלות. כואב הלב. ככל שהגה בעניין פיענח, כי עיקר כאב הלב עליו עצמו, על שהועמסו על כתפיו הכרעות קשות שכאלה. בסופו של דבר נזכר בכלל היסוד שקבע לעצמו פעם בעקבות מחלוקת עם מי מחברותיו הקודמות: עשה מה שטוב לך וזהו. זו החובה הראשונה. עם טיעון כזה, ניחם את עצמו, אין מה להתווכח.

לאחר שחתם את לבטיו בתוצאה האמורה הודיע לדורית שהוא עובר מחר בצהריים לבית אחיו. רק לזמן מה, הוא יבוא לבקר כמוכבן. הוא צריך קצת זמן ומרחב לחשוב בשקט, בהמשך אולי יתחיל לעבוד, אולי ישכור דירה, נראה, יש כל מיני אפשרויות. המלל שלו נפל על אוזניים שמוטות. כשחזר ואמר לה שהכל פתוח ויש כל מיני אפשרויות לעתיד משותף, הבינה דורית שאין אף לא אפשרות אחת ושהכל סגור. חיש קל נכנסה למרה שחורה, אבל לא מצאה טעם לנסות לשכנע אותו שיישאר. גם כשביקש שלא תספר לילד אלא רק מחר בצהריים, כשכבר לא יהיה כאן, היא לא סירבה.

הטלוויזיה כבר חיכתה לו, הוצבה לקראת הגעתו על שידה קטנה מול הספה. גם למענו טרח גלעד להוציאה מהמחסן, את הטלוויזיה הקודמת שהתעצלו למכור, וגם למענם. כך יובטח שהאורח לא יצטרך לשבת אתם בסלון כדי לראות טלוויזיה.

לא היה צורך בהסברים עם הגעתו. דין כבר השמיע אותם בשיחת הטלפון שהוזכרה. לביתו של אחיו הגיע עם פגיעה כפולה. לעלבוננו על הגירוש נוספו עתה ייסורי מצפון טורדניים באשר לנטישת חברתו ובנה, וכעס על שאחזו בו אלה ללא כל הצדקה לדעתו, ובכך אין להאשים אלא את דורית ולחציה הערמומיים.

בערבו הראשון כאורחם הם ישבו אתו בסלון והקשיבו למצוקתו. באצילות נפשו הקדים דין והדגיש כי אינו רוצה לערב אותם ב"שטויות הטיפשיות" שבינו לבין ההורים, וכמובן אינו רוצה להשמיץ אותם או להתחשבן אתם, כי מה שהיה היה והוא בכלל מעל לדברים האלה. אבל – המשיך מיד למרות אי-רצונו המוצהר לעשות זאת – אין ספק שהם היו "מאוד לא בסדר", שממש הגזימו ונהגו כלפיו ברשעות ובאטימות. מה, הוא הכה אותם? גנב מהם? הביא הביתה זונה מהרחוב? הוא לא היה עושה זאת אם היה במקומם.

ואתם? שאל.

גלעד הסכים. גם הוא לא היה מגרש מהבית צאצא שלא הכה אותו ולא גנב ממנו ולא הביא הביתה זונות מהרמה הנמוכה. אשתו שמרה על שתיקה. הדבר לא נעלם מעיניו של דין.

גם את שהותו בביתה של דורית תיאר בצורה חד-צדדית למדי, מתלונן על הלחצים המניפולטיביים שהפעילה עליו ועל חזונה הבורגני, וגם בעניין זה פירש את חיובו החם של גלעד כאות להסכמה והבנה. סוף סוף מישוהו מבין את הקשיים שניחתו על ראשו על לא עוול בכפו ועל אף טוהר כוונותיו. ההבנה שקיבל, מדומיינת או לא, לא הקלה עליו. רוחו נותרה עכורה. הוא פרש לישון מוקדם.

רק טבעי לאדם לבקש לו איזו הקלה בייסוריו. למחרת בבוקר השכים דין ותפס את אחיו לפני שיצא לעבודה. הוא שאל אם יורשה לו לקחת משקה ממבחר המשקאות שבמטבח במקרה שיתחשק לו. גלעד ראה את החיוורון

בפניו. לא, לא כדאי שתשתה, רצה לומר לו, זה רק יוביל לצרות, אבל אמר: בטח, תרגיש חופשי לגמרי, ויש קרח בפריזר.

ובכן, הבעל בעבודה, הילדה בגן, וכך הפכה לבלתי נמנעת התמונה הבאה: ליד שולחן האוכל במטבח מרווח למדי של קוטג' צעיר ביישוב שמכונה שוהם יושב גבר בן ארבעים ושתיים בטריינינג וזיפים חומים-לבנים בני יומיים, ליד השיש עומדת בחורה נאה וקטנת מידות בת כשלושים, מחכה שהקומקום ירתח, מבעה מסגיר אי-נוחות מסוימת ואפילו אי-רצון. מולו על שולחן ניצבים בקבוק בקרדי, פחית קולה וכוס עם קרח. לפני כן הוא הביט מהחלון שצופה לרחוב וראה שאין כל תזוזה ואין מה לראות. כולם נסעו לעבוד בערי הסביבה. הוא מחמיץ פנים לרחוב. רחוב כזה לא ראוי למבטו. עכשיו הוא יושב לשולחן האוכל במטבח וקובע שזהו יישוב משעמם יותר מבית קברות. היא מגחכת קצרה, כמעט בלי קול. הקומקום רותח, היא מכינה לעצמה קפה. הוא זה עתה התחיל עם הכוס השנייה; משהו דחק בו להזדרז הפעם, להשתכר מהר. והנה זה בא. הוא שוב מדבר. הנושא הוא הקשר בין שיעמום למין. דעתו היא, שהשיעמום מעורר את היצר הזה. לכן הוא מניח שביישוב רדום כמו זה שהם נמצאים בו רמת החשקנות, בין מוצהרת ובין מודחקת, גבוהה; זה עומד באוויר. זה בלתי נמנע: אין פה שום גירוי אחר. ולראיה – הוא, כאורח שזה מקרוב בא מהמטרופולין, יכול להעיד בפניה בהן צידקו ובצורה אובייקטיבית לגמרי שביומיים האחרונים, למרות מצוקותיו הלא-פשוטות, הוא חש עצמו יותר "מגורה". רק סביר שזו השפעת השכונה, שכן זה זמן לא היה לו חשק אפילו לחשוב על מין. כן, סברה זו נראית לו הגיונית.

ומה אתה? התעניין, היא, שגרה כאן כבר כמה שנים, ודאי מרגישה בהשפעה שתיאר, לא?

היא ענתה שלא, ושאלה אם הוא רוצה לאכול משהו, בתקווה שיסרב. דין אמר שאינו רוצה להטריח אותה, וממילא במצב רוחו הנוכחי הרעב ממנו והלאה. ומצד שני, אם היא בכל מקרה מתכוונת להכין משהו נחמד, משהו קל, הוא יהיה מוכן לטעום. היא התחייכה ככפויית שד הנימוס, מילמלה שאולי אחר כך תכין משהו, והלכה עם הקפה שלה לסלון. דין לא איחר לבוא אחריה. למען הדיוק, איחר אבל קצת. שתיים-שלוש דקות חיכה, בהה ניכחו, עיכב את המעבר לסלון. מצד אחד, חישב, היא נטשה את המטבח

בעודו יושב שם ומדבר, ובכך אפשר לראות רמז שהיא אינה רוצה בחברתו; מצד שני... האם זה באמת רמז? הוא לא בהכרח רואה כאן רמז, לא בכירור. ורמז מעורפל וחלש, כזה שדורש ניחושים ותהיות, אינו רמז שחובה להתחשב בו. מכל מקום, הוא לא גמר לשאת את דבריו. למעשה, בקושי התחיל. ואף אחד לא אוהב לדבר אל הקיר, בעיקר כשיש מאזין בקרבת מקום. מה גם שמה שרצה לומר באותו בוקר נועד במיוחד לאוזניה של הבחורה המסוימת הזאת, עסוקה או פנויה, גיסתו או לא. היא יושבה על הספה ושקעה בקריאת מאמר בתחום שלמדה במכללה אזורית. דין התיישב באחת הכורסות בפינת הסלון, נאנח הפגנתית ונתן בה מבט רציני ונוקב שלא נענה. דבר ראשון הודיע, כי השילוב הזה של בקרדי וקולה עם קרח אוהב עליו במיוחד, למען האמת, אפילו יותר משיבאס עם קולה. היא הימהמה 'לבריאות' בלי שתפסיק לקרוא.

הוא המשיך. לדעתו היא בחורה יפה ומושכת. זו דעתו וחשוב לו לומר לה אותה. יש לו מה לומר על בחורות יפות ומושכות. הוא אוהב בחורות כאלה. וכשגבר מביט בבחורה מסוימת וחושב שהיא נראית טוב, למה שלא יגיד לה. זה טבעי, שום פסול אין בזה. שום השפלה; להיפך. ככל הידוע לו, בחורה יפה רוצה שיגידו לה שהיא כזאת. גם זה טבעי. כן, הוא יודע כמה דברים על טבע המינים.

והיתה נקודה שהוא רצה להדגיש. למרות שהיא מושכת, הוא לא יעשה שום דבר. אין סיכוי. היא אשת אחיו. הוא רואה צורך להדגיש זאת בפניה דווקא בגלל אותן אי-הבנות שהיו ביניהם בעבר כשאמר כל מיני דברים. וגם אם לא היתה אשת אחיו, אלא רק חברתו, גם אז ודאי היה מרסן את עצמו. הוא רוצה שהיא תדע את זה היטב, שתלמד איזה מין אדם הוא. יש לו עקרונות. מה שקשור למשפחה – קדוש, ובעיקר שהוא הרי כל כך אוהב את בעלה. אבל לולא עיקרון קדוש זה סביר שהיה עושה צעד. וגם את זה הוא רצה להבהיר: ועוד איך שהיה מתחיל אתה, וחזק, מכיוון שהיא ממש מושכת ויפה ולטעמו. אלא שרצה הגורל והיא גיסתו, והוא כאמור מכבד את זה. הוא לא טיפוס שהיה מתעלם ולא מכבד את זה. גם אם היה גומר את הבקבוק כולו עדיין היה מכבד את זה ומתאפק. כי הוא אדם חזק.

סוף סוף הרימה אליו מבט של מיאוס ואמרה: אתה שיכור, נכון? בכלל לא, הוא ענה בצינה, מגלגל עיניו; הנה, עוד אחת מאויבי האדם החופשי, מאלה המסרבים להבינו.

מכיוון שהיא מסרבת להבין, הוא יסביר, ישוב ויסביר. מיד גמר את שארית המשקה. את מילוי הכוס בשלישית ידחה לעת עתה – נאומו חשוב יותר. ותיכף זה בא.

למשל, אמר, אני יכול להגיד לך שאם נניח, ברמת הפנטזיה, המצב היה שונה, נניח שלא היית אשתו של גלעד, כן? אם זה היה המצב, בשמחה הייתי עושה לך כל מיני דברים. ממש בכיף. מתחיל עם מסאג' וממשיך הלאה. זה אמיתי מה שאני אומר. ואיך היית נהנית, ואני לא סתם אומר; אני יודע לדבר לעניין. נראה לי שהיינו שנינו נהנים. מתאים לי הקטע שלך של ילדה טובה, סטודנטית, הבת של השכן ממול. רק שתדעי, אף פעם לא סבלתי בחורות זולות עם הופעה מוחצנת, יותר מדי איפור, ציפורניים עם נצנצים וכל זה. אחת כזאת, שתהיה דוגמנית פצצה – לא נוגע בה במקל. זה בכלל לא הטעם שלי.

היא נתנה בו מבט יוקד שביקש לקדוח חור במצחו; כל כך בזויים נשמעו לה דבריו. אולי היתה מתפתה לעשות זאת אם היה אקדח בידה באותו רגע. הוא מגזים. ונראה שהוא מתכוון להמשיך ולהגזים עוד. הזעם המתבעבע והמצמית שנדף ממנה אמנם הביך אותו, אך גם גירה והגביר את דברנותו. העניין החשוב שרצה כעת להסביר הוא הפער. כלומר התהום שלעתים, כמו במקרה זה, נפרש בין כוונה לתוצאה; בין מה שהתכוון לומר לבין איך שזה מתקבל אצל זולתו. כי צריך להיות ברור: הוא מבחינתו לא אמר שום דבר בלתי ראוי או פוגעני, מכיוון שכלל לא ניסה לפלרטט אתה, או להביאה למיטה כדי לעשות לה את הדברים שהיה רוצה לעשות אם המצב היה שונה. זו הבעיה, שלא מבינים אותו. אבל עכשיו, אחרי שהסביר היטב שאין שום דבר נבזי או מלוכלך במה שאמר, נשארת בצלילותה נטולת הפניות רק דעתו התמימה שהיא נראית טוב. זה הכל. מה, רק בגלל שהיא גיסה שלו הוא יימנע מלתת לה מחמאה תמימה שנסמכת על דעה מלומדת וטעם טוב? הייתכן?

במקום להתמודד עם השאלה הזו אמרה גיסתו בלאות מתוחה שעליה לסכם את המאמר שלה ולכן היא פורשת לחדר השינה. פניה היו מבשרי רע והעידו שאיזו החלטה הוחלטה אצלה. דין לא שם לב לכך.

הוא הופתע כשישב סגור בחדרו לפנות ערב, ודיבר בטלפון עם הילד, מתעניין ומתגונן, פגוע ואוהב, מנסה להסביר לו את הסתלקותו הנחפזת

מבית אמו, משתדל ומרסן את זעמו עליה, והנה דפיקה בדלת וקולו של גלעד קורא לו להתייצב בסלון "עכשיו". הסתבר שהיא סיפרה לו מה שסיפרה על מונולוג הבוקר של דין, ומיד אחר כך הבהירה: או אני או הוא – וחזרה לחדר השינה. גלעד נשאר בסלון להרהר; ליתר דיוק, נזכר כמה צחקו שניהם כשהיו ילדים ודין השמיע חיקויים מרנינים של קולות הפלצה, שוב ושוב הצחיקו אותו הקולות האלה, גם בפעם המאה ואחת שאחיו השמיע אותם עבורו. זיכרון זה העלה חיוך על פניו ודחק דמעה לעיניו. ועל אף הקושי ואי הנעימות הוא בחר ללא היסוס רב.

קשה לקבוע למי מהאחים היתה הסיטואציה נעימה פחות. כנראה שלצעיר. כשדין הופיע בסלון, מעט רגוז על שקיצר בעל כורחו בשיחת הטלפון הרגישה, ראה את גלעד ופניו נפולים ומתוחים. חיש קל הבין שלפניו אחד מאותם רגעים לא נעימים בחייו שבו עליו להתמודד – מלה לא נעימה כשלעצמה – עם תוצאות מלותיו. אלא שהפעם אכפת לו, ממש אכפת לו, עד כדי רגש אשמה (אף שאינו אשם בדבר). ללא הקדמות פתח גלעד עם העניין וטען את טענותיו, קצת מתפתל, מדי פעם חומק מעיניו של דין, אך שומר על קול יציב שהיה נוקשה וכואב במידה דומה. דבריו ארכו כמה דקות, כללו ציטוטים מדברי אשתו, ובסופם – בקשה שיעזוב בתוך יומיים. שוב בתוך יומיים. הגיע תורו של דין. הנה הוא עומד למשפט, וגם אם כבר הורשע עליו להגן על עצמו, ולו מכיוון שזו זכותו ואיש מלבדו לא יממשה עבורו. הוא השמיע אותו הסבר על בעיית הפער. אלא שמאחיו חסך את הנימה הפדגוגית-מתריסה. מוזיקת הדיבור היתה כשל מי שנאבק על חפנתו, מתנצלת ומתחננת וחדורת כוונה (כל כך חבל לו, אמר, שהוא כנראה לא הסביר את עצמו מספיק טוב ולכן היא ראתה בדבריו התמימים, האגביים משמעות וכוונה שלא היו בהם; לצערו הוא לא קלט עד כמה היא רגישה ופגיעה). המוזיקה רבת המבע הזו היא כנראה שמשכה את הבחורה לצאת מחדרה, שם ישבה על המיטה קשובה לנאמר בסלון מעבר לקיר. היא באה יחפה ותפסה חרש את מקומה רגל על רגל על הספה לצדו של גלעד. בנוכחותה חדל דין להתנצל ושינה את נעימת דבריו. על רקע שתיקתו כבדת הראש של הזוג פתח חזית הסברה חדשה. הדברים שאמר בבוקר, וזה ברור לכל בר דעת, כווננו למעגל הרחב, כלומר ביטאו את השקפתו העקרונית על חיי הנישואים. מה שדיבר עליו, אולי לא באופן ישיר, היה הבלתי אפשרי שבחיי נישואים. כנראה נגזר עליו שלעולם לא יבין את ערכה של חובת

האמונים: מבחר הנשים בעולמנו פשוט גדול מדי. הוא מוקף, וכה רבות מהן יפות, מקסימות, כל אחת בדרכה. בהיעדר תגובה, משך עוד לכיוון זה, והכריז שהוא מרגיש כמו גיבור הסרט 'הגבר שאהב נשים', שראה לילה אחד רב השראה בחדרו, לפני יותר מעשור. דין בתמימותו הפגומה האמין שיוכל בזכות כישוריו הרטוריים להחליף כך נושא מול אפם, ובניגוד לרצונם, ועל גבו של טריפו, לרכב הלאה, הרחק מאותו עניין לא נעים. רק לב אטום ימצא כוונות זדון בלחשושי ההיסחפות וההיקסמות של אותו מהנדס פריזאי כמעט מכל אשה. והוא, דין, ממש כאותו ברנרד מהסרט, פשוט שייך לתקופה רומנטית פרה-פמיניסטית, תקופה אחרת – ובהקשר זה יש להתייחס לדבריו. זה היה הטוב ביותר שהצליח לעשות להגנתו. וזה לא הספיק. גלעד ואשתו לא ראו את הסרט האמור וקצרה סבלנותם לשמוע את דין מלהג עליו; הם לא התכוונו להניח לו לחמוק למעגל הרחב ולהתמקם בו לנוחותו. השיחה נגמרה כפי התחילה – יש לו יומיים.